

Аннотация. Калько Н. И. Вид глагола в фокусе влияния разноуровневых факторов

В статье представлен вариант динамической модели категории аспектуальности, учитывающий факторы различных языковых уровней и предусматривающий прежде всего изучение регулярного влияния на видовое поведение, с одной стороны, внутрилексемного контекста как полисемической неоднородности лексико-семантических вариантов глагола в отношении принадлежности к тому или другому аспектуально релевантному классу, с другой же – внешнелексемного контекста как аспектуально значимой гетерогенности конкретно текстовой синтагматической, а часто – и прагматической среды. Проблема создания такой модели признана многими ведущими аспектологами одной из наиболее актуальных. Одной из главных причин постоянного исследовательского неудовлетворения из-за отсутствия адекватного научного описания категории вида, есть, на взгляд автора, субъективное стремление ограничить ее жесткими и стерильными морфологическими рамками, абстрагируясь от всей ее объективной многоуровневой общирности.

Комплексное исследование закономерностей категоризации аспектуальной семантики на основах функциональной грамматики, что учитывает влияние на категорию вида, представляющую грамматический уровень аспектуальности, факторов разных уровней: экстралингвального, онтологического, скрытограмматического, парадигматического, синтагматического, эпидигматического, прагматического открывает перспективы для многопланового анализа аспекта, дающего возможность выявления всей палитры аспектуальных характеристик глагольной лексики и тончайших нюансов ее видового поведения.

Ключевые слова: вид, аспектуальность, перфектив, имперфектив, аспектуальный класс, видовое поведение, внутрилексемный контекст, поликатегорийность, терминатив, активитив, статив, эвентив, релятив.

Summary. Kalko M. I. The verb aspect under the influence of factors on different levels

The article represents a variant of the dynamic model for the grammatical category of verb aspect that considers the influencing factors on different levels and in the first place regards their regular influence on the aspectual peculiarities of the inner lexical context, on the one hand, seen as polysemic heterogeneity of the verb's lexical meaning in accordance with its involvement into various aspectual relevant classes, and, on the other, of the external lexical context which is aspect-viewed and semantically significant heterogeneity of the framed textual environment, regarded both pragmatically and syntagmatically. The problem of creating such a model has been widely admitted. The adequate description of the verbal aspect category being completely missing, the researchers being constantly lacking the one, the reason for that is viewed by the author in the subjectively permanent imposing of rigid and sterile morphological limits for such a category which actually is far more varied on numerous levels.

Complex research of aspectual semantics categories regarded in the functional grammar context, considered as well to be influencing the category of aspect, representing the grammar level of aspectuality, together with various factors: extralingual, ontological, grammatical unrevealed, paradigmatic, syntagmatic, epidigmatic, pragmatic, is giving way to multi-facet aspectual research enabling the broad perspective of aspectual characteristics in the verbal lexeme and its peculiar aspectual features.

Key words: aspect, aspectuality, perfective, imperfective, aspectual class, aspectual perspective, inner lexical context, multiple category formation, terminative, activitive, stative, eventive, relative.

УДК 811.161.2'367.622

Т. В. Гарбарчук

**СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ГІБРИДНИХ МІШАНИХ АБРЕВІАТУР
В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ**

У статті досліджено структуру гібридних абрoutворень української мови, перший компонент яких є новітнім запозиченням і розгортається в прикметник або має синонімічний за значенням прикметник. Установлено склад таких найуживаніших препозитивних запозичених компонентів та причини поєднання їх із цілими питомими словами.

Обґрунтовано оказіональний характер одних гібридних мішаних абрeвіатур і узусний характер інших, відзначено кодифіковані новотвори. Спростовано належність таких абрeновотворів до юкстапозитів, зауважено про неправильне словотвірне освоєння їхніх препозитивних запозичених компонентів, указано на безпідставність їхнього правопису через дефіс.

Простежено основні тенденції у використанні новітніх запозичених компонентів для утворення гібридних мішаних аббревіатур.

Ключові слова: гібридні мішані аббревіатури, препозитивний запозичений компонент, аброновотвір, юкстапозит, оказіональне утворення, прикметник.

Постановка проблеми. Лексика сучасної української мови постійно поповнюється новими гібридними дериватами, утвореними з іншомовної основи і цілого питомого слова.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теоретичній дериватології немає єдиного трактування статусу ні їхнього препозитивного іншомовного компонента, ні генетично неоднорідного утворення цього типу загалом. Спочатку статус препозитивного компонента визначали як іншомовний корінь, а дериват із таким коренем – як складне слово [13, с. 74]. Згодом іншомовним кореням із кількісним значенням, зокрема *мікро-*, *макро-*, *міні-*, *максі-*, *полі-* та іншим, з огляду на те, що вони позиційно та функціонально уподібнилися до префіксів, деякі українські дериватологи надали статусу префіксоїдів [4, с. 36], а утворення з ними зарахували до префіксальних. Ті деривати, перший компонент яких є скороченою прикметниковою основою іншомовного походження, а другий цілим словом, виділили в групу мішаних аббревіатур [3, с. 10]. До них потрапили утворення з препозитивними компонентами *авіа-* (скорочення від прикметника *авіаційний*), *авто-* (скорочення від прикметників *автоматичний* та *автомобільний*), *адмін-* (скорочення від прикметника *адміністративний*), *теле-* (скорочення від прикметника *телевізійний*), *біо-* (скорочення від прикметника *біологічний*), *зоо-* (скорочення від прикметника *зоологічний*), *мед-* (скорочення від прикметника *медичний*) та багато інших. Майже всі ці препозитивні іншомовні компоненти продуктивні й тепер у гібридному словотворенні української мови, про що свідчить, зокрема, кількість гібридних лексем, поданих у новітніх орфографічних словниках. Наприклад, у “Великому зведеному орфографічному словнику сучасної української лексики” [1] зафіксовано 121 слово з компонентом *авто-*, 75 слів із компонентом *теле-*, що були й досі є одними з найуживаніших складників мішаних аббревіатур. До того ж такі іншомовні компоненти почали поєднуватися з новими словами без опори на співвідносний прикметник, що послугувало підставою для надання їм статусу абрופрефіксів [8, с. 45; 11, с. 36].

Гібридні мішані аббревіатури в останні десятиріччя поповнилися одиницями з новими препозитивними компонентами, що співвідносяться в українській мові із спільнокореновими прикметниками або із синонімічними за значенням прикметниками іншомовного походження, одні з яких увійшли до неї як безпосередні запозичення, а інші утворилися від іншомовної основи за певним словотвірним типом уже на українському ґрунті. *Мета* пропонованого дослідження – установити склад новітніх іншомовних препозитивних компонентів, співвідносних із прикметниками, з’ясувати особливості поєднання їх з питомими українськими словами, щодо яких вони є означеннями, простежити їхні функції. Матеріалом для дослідження послугували найновіші гібридні мішані аббревіатури, зібрані в українських засобах масової інформації.

Виклад основного матеріалу. До новітніх запозичених основ, що виступають у позиції першого компонента складних утворень, дослідники зараховують *пон-*, *євро-*, *еко-*, *секс-*, *еліт-*, *економ-*, *панк-*, *арт-* та ін. Вони поєднуються як із запозиченими, так і питомими українськими цілими словами. Принципове значення для визначення їхнього статусу має правопис їх з наступним словом. В українській мовній практиці, передусім засобів масової комунікації, переважає від самого початку правопис названих запозичених компонентів через дефіс з наступним словом, на підставі чого такі утворення потрібно було б кваліфікувати як юкстапозити. Однак їм не можна надати цього статусу, тому що їхній перший компонент не вживається в українській мові як самостійне слово, він є скороченою основою співвідносного прикметника. Саме тому деякі українські мовознавці вважають утворення з такими новітніми усіченими препозитивними компонентами мішаними аббревіатурами, які відповідно до цього статусу потрібно писати разом [3, с. 6]. Таку ухвалу прийняла й погоджувальна комісія з проблемних питань українського слововживання, словотворення та написання слів Інституту

української мови НАН України (див. витяг із протоколу № 3 від 22 січня 2009 року, надрукований у журналі “Українська мова”, 2010, № 1, с. 148–149).

Препозитивний компонент **поп-** (скорочення від *популярний* зі значенням ‘який здобув загальне визнання, прихильність широких мас, славу, відомість’) став узвичаєним у мішаних аббревіатурах *попзірка* і *попспівачка*. Значно частіше він виступає у складі оказіональних та узусних гібридних утворень, основними сферами вживання яких є газетно-журнальна періодика та усне професійне мовлення, пор.: *поп-зірка*, *поп-діва*, *поп-переспіви*, *поп-зразок*, *поп-обкладинка*, *поп-небосхил* та ін., напр.: *Епатажна поп-зірка у США продовжила справу “Фемен”...* (Україна молода, 17.12.2013, с. 16); *Поп-зірка аж світилася від щастя...* (Україна молода, 15.01.2013, с. 16); *У списку фігурує також барбадоська поп-діва Ріанна* (Україна молода, 10.01.2013, с. 16); *Уможливлена, до того ж проросійським медіа простором України, що безоглядно взорує на поп-зразки тамтої літератури* (Україна молода, 28.08.2010, с.13); *А він пробував їх загнати в поп-обкладинку* (Україна молода, 16–17.08.2013, с. 21); *Одну з найяскравіших зірок російського поп-небосхилу Авраама Руссо минулої суботи обстріляли з автомата Калашникова* (Україна молода, 22.08.2006, с. 12).

Нині досить високої продуктивності набула запозичена основа **євро-**, яку деякі дослідники кваліфікують як частину складних слів з актуалізованим значенням ‘європейський’ (стосується Європи), з новим значенням ‘європейський’ (стосується Європейського Союзу) та переносними значеннями ‘високоякісний, престижний, комфортний, найвищого гатунку, зроблений за європейськими стандартами; притаманний загальноєвропейським установам тощо’ [12, с. 179].

З першими двома значеннями препозитивний компонент **євро-** вжитий у складі поодиноких гібридних мішаних аббревіатур, зокрема таких, як *європогляд*, *євроспільнота*, *Євросоюз*, *євробачення*, *євроненависник*, напр.: *Естафету від євродепутатів прийняв виконавчий орган євроспільноти* (День, 08.09.2006, с. 3); *З наміром вразити євроспільноту набудували,.. вклали величезні ресурси, а після завершення чемпіонату ці об’єкти виявилися більше не затребуваними* (Волинь, 03.02.2012); *Найбільший вітчизняний русофіл і євроненависник Олег Царьов відправив двох власних дітей на навчання до Лондона* (Україна молода, 11.02.2014). Найширше він представлений як препозитивний компонент гібридних мішаних аббревіатур зі своїм переносним значенням, що зумовлено новими політичними та соціально-політичними процесами в Європі наприкінці ХХ – початку ХХІ століть, які асоціюються з високим розвитком економіки, науки, культури та реального життя, пор.: *євровідносини*, *євроголосування*, *євронаука*, *євробезпека*, *євроновини*, *євромережа*, *євросуд*, *єврооцінка*, *євромрії*, *євроверхівка*, *єврошляхи*, *євродороги*, *євровікна*, *євродвері*, *євроїжа*, *євробориц*, *євроялінка* та ін., напр.: *Євронаука не може обмежуватися тільки Заходом без шкоди для її розвитку* (Україна молода, 12.06.2013, с.7); *Єврокубок...Здавалося, що на цьому євромрії “Карпат” закінчуються* (Україна молода, 28.08.2010, с.14); *Єврооцінка. Звіт місії... євроголосування, новини СТБ* (3 новин СТБ, 13.11.2013); *Євроверхівка – золоті зірки на синьому тлі* (<http://dreamfood.ua/forum/topic/4439/last/reply>); *Євроїжа чи сало?* (Україна молода, 12.06.2013, с.7); *Козацький євробориц на майдані...* (Україна молода, 20-21. 12. 2013, с. 7); *Євроялінка: від “кривавої йолки” до символу боротьби за демократію* (Українське слово, № 1 – 2, с. 11).

Набуває продуктивності у творенні гібридних мішаних аббревіатур препозитивний компонент **еко-** (усічення від *екологічний* зі значенням ‘природний, натуральний, справжній’), що зумовлено, очевидно позамовним чинником – намаганням багатьох людей споживати якісні природні продукти, пити безпечну воду, дихати чистим повітрям тощо. Найуживанішими стали гібридні деривати *екоїжа*, *екообід*, *екосніданок*, *еколавка*, *екохата*, *екопоселення*, *екопоселенець*, *екосвіт*, *екоіграшка* напр.: *Екопоселення в Березівці, що під Житомиром. Там готують екосніданки, екообіди, уживають у їжу сирі гриби...* (vk. forum); *Здуріти! Це теж із маніфесту екопоселенців?* (Люко Дашвар); *Підтвердженням цьому є робота усіх гуртків, зокрема еколого-біологічного – “Екосвіт”* (Освітнянин Черняхівщини, 25.01.2014, с. 2); *У 2011 р. на щорічному конкурсі “Краща іграшка року”, що*

проходить у Києві, **екоіграшка** виборола перше місце у номінації “Відкриття року” (<http://www.lvivpost.net/suspilstvo>).

Під впливом позамовних чинників активізувалося творення гібридних мішаних аббревіатур з препозитивним компонентом **секс-** (скорочення від *сексуальний* зі значенням ‘пов’язаний із статевими зносинами, збуджувальний тощо’), який пишуть усупереч нормі переважно через дефіс з наступним цілим іменником, пор.: *секс-побачення, секс-іграшка, секс-подорож, секс-опитування, секс-раб* та ін., напр.: *Небезпечне секс-побачення* (Україна молода, 3–4.12.2014, с.10); *Дерево поставили на одній з найважливіших вулиць міста в рамках рекламної кампанії онлайн-магазину, який спеціалізується на продажу секс-іграшок для жінок* (Блискавка, № 51 (55), с. 18); *Тому секс-подорожі, як і звичайні мандрівки на Ямайку, мало популярні* (Блискавка, № 23 (27), с. 20); *Асоціація американських психологів провела анонімне секс-опитування серед жінок різних соціальних груп і у великому діапазоні віку (20 хвилин, 16.10.2013, с. 14); Аби секс-раб був у формі, годувала свого в’язня м’ясом та поїла дорогим спиртним* (Блискавка, № 23 (27), с. 24).

Кілька препозитивних компонентів, зокрема **еліт-, економ-**, виявляють тенденцію до поєднання з цілими іменниками, як іншомовними, так і українськими, виражаючи значення прикметників, відповідно *елітний* та *економічний*. Сьогодні вживають гібридні мішані аббревіатури *елітнавчання, елітохорона, еліт-одяг, еліт-пошук, елітжитло, елітнасіння, економ-рішення, економ-житло, економпростір*, напр.: *Товариство ‘Елітохорона’ було засновано в листопаді 2006 року* (elit-ohorona.com.ua); *Еліт-одяг у Києві. Зроблено чоловіками для чоловіків* (www.odiyag.in.ua); *Єгипет. Туристична компанія ‘Еліт-пошук’* (ep.rv.ua/egipet); *Товариство з обмеженою відповідальністю ‘елітжитло’* (b2today.com.ua); *Офіційний сайт компанії ‘Агрофірма Елітсортнасіння’* (elitsort.com.ua); *Елітнасіння – магазин* (texami.com); *Охоронна фірма ‘Еліт-безпека’* (elit_bezpeka.at.ua); *Економ-рішення: Порада: медова маска – помасажуйте губи м’якою зубною щіткою або пальцем, нанесіть теплий мед, залиште на 15 хвилин* (www.Ubeautys.ru/page/narodni_poradi); *Тому при складанні конфігурації для цього економрішення потрібно чітко розраховувати, щоб її потужність не перевищувала 450 Вт* (www.easyc.com.ua/power/dts_afx_500a); *Економ-житло в селі Світязь* (forum.Svityaz.org.ua); *Бо якщо повернемося чи в МС чи єдиний економпростір чи ще якесь утворення аутсайдерів* (forum.lvivport.com/archive).

Окреме місце в складі гібридних мішаних аббревіатур української мови посідають утворення з препозитивним компонентом **арт-**, що зумовлено тим, що він, на противагу попереднім, не розгортається в прикметник, а лише за своїм значенням є синонімом до прикметників *мистецький, художній, артистичний* (друге значення) [5, с.92]. Тлумачні та орфографічні словники української мови подають слова з **арт-** тільки через дефіс, і лише в деяких газетних та журнальних текстах їх пишуть разом.

Гібридні мішані аббревіатури з **арт-** мають здебільшого оказіональний або узусний характер (*арт-часопис, арт-виставка, арт-огляд, арт-гурт, арт-оберіг, арт-заняття, арт-сховище, арт-самвидав, ART-мама, АРТ лікування, арт-садиба, АРТ намет, арт-двір, арт-допомога, арт-мама, арт-об’єднання, арт-висловлювання* та ін.), хоч деякі з них словники вже кодифікували, зокрема *арт-простір* [14], *артподія, артрозкрутка* [12, с. 36 – 37]. Напр.: *ART-мами? Це – про вас! Не лише годувати, а населяти душу красою – завдання жінки* (Україна молода, 8. 04. 2014, с. 9); *Дусбург організував рух абстрактного мистецтва “Стиль” (De Stijl), програму і основні ідеї якого висловив у виданому ним арт-часописі тієї ж назви* (http://uk.wikipedia.org/wiki/Тео_ван_Дусбург); *У Донецьку пройшла арт-виставка “Через п’ять хвилин”* (<http://tsn/video/video-novini>); *Інтернет-часопис про культуру. Арт-огляд* (kut.org.ua/art.php); *Арт-гурт “Оберіг”, м. Івано-Франківськ* (<http://www.youtube.com/watch?v=SJagCfyMBWo>); *Група Артоберіг* (<http://vk.com/artoberig>); *Арт-заняття “Оберіг своїми руками” – лялька-мотанка* (<http://www.dovira.kh.ua/work-on-areas/>); *Видавничо-лекційний проект “Нова хвиля сучасного арт-самвидаву”* (<http://platfor.ma/design/533931966a9f2/>); *Арт-простір* (Назва передачі на телеканалі “К1”, 2009), *Альпійська арт-садиба неподалік санаторію ‘Синяк’* (www.ozdorov.info), *Потрібна*

допомога у створенні **АРТ намету** на Майдані для популяризації українства (www.civicua.org/news/view.html); **Арт-двір** у Бучачі (vk.com/artdvir); У Києві стартував проект **арт-допомоги** психічнохворим (galinfo.com.ua/news); Сучасне мистецтво має драгувати і викликати 'вау-ефект', вважають учасники харківського **арт-об'єднання Voba-group** (Україна молода, 26.12.2013, с. 12).

У давніших запозиченнях **арт-** співвідносилося з прикметником *артилерійський*, напр. *артпідготовка*, *артобстріл* [1, с. 24], тепер уживається ще зі значенням «антиретровірусний, тобто той, що вживається для лікування віл-інфікованих», здебільшого в медичній термінології, пор.: *арт-лікування*, *АРТ-лікування*, напр.: *В цілому організація та проведення арт-лікування регламентується кількома нормативно-правовими актами* (www.civicua.org/news/view.html); *Працює служба контролю дотримання графіку прийому АРТ-лікування* (www.lighthope.com.ua).

Варто відзначити, що в новітніх складових гібридних аббревіатурах **арт** перебуває в постпозиції і їх пишуть разом, пор.: *украрт*, *сучукрарт*, напр.: *...момент істини – викриття украрту* (Дзеркало тижня, 17.01. – 23.01.2009); *Та об'єднує всі українські міста нове покоління – амбітне, чесне і вільне От воно і складає рушійну силу в популяризації сучукрарту* (Україна молода, 28.12.2007).

Препозитивні компоненти деяких гібридних мішаних аббревіатур мають спільнокореневі прикметники, але вони утворилися вже на українському ґрунті від таких запозичених компонентів. До них належать **рок-, панк-, хіп-хоп-** та ін., які в структурі гібридних мішаних аббревіатур виражають значення спільнокоренових прикметників, відповідно *роковий*, *панковий*, *хіп-хоповий*, пор.: *рок-співак*, *рок-діва*, *рок-вечорниці*, *рок-подія*, *рок-образ*, *рок-збір*, *рок-день*, *рок-пісня*, *рок-зірка*, *рок-молодь*, *рок-дівчина*, *рок-Літо*, *панк-співачка*, *панк-рух*, *панк-молебень*, *хіп-хоп співачка*, *хіп-хоп зірки*, *хіп-хоп виконавець*, *хіп-хоп одяг*, напр.: *На форум прибудуть британський екс-прем'єр Тоні Блер, генсек ООН Пан Кі Мун ... рокспівак Боно, інші зірки* (www.umoloda.kiev.ua); *Красуня на фотографіях постала в образі рок-діву* (tsn.ua, 10 грудня 2013); *Ужгородці відгуляли на рок-вечорницях в обласній бібліотеці* (zakarpattia.net.ua); *"Рок Січ" – перший і єдиний столичний фестиваль, який заявив про себе у 2006 році, одразу ставши головною рок-подією України* (uk.wikipedia.org/wiki/Рок_Січ); *Бритні Спірс в рок-образі розповіла про вражаючий секс під час вагітності* (tsn.ua, 10 грудня 2013); *Рокзбір у допомогу Св. Миколі* (mogradit.org.ua); *Музиканти влаштували рок-день на Полтавському євро майдані* (golosukraine.com); *Названо найкращу рок-пісню всіх часів* (tsn.ua/glamur); *Канадську рок-зірку Авріль Лавін на тлі колег по цеху вважають дівчиною чемною і досить спокійною* (Україна молода, 7.09.2011, с. 21); *Рок-молодь у Чернівцях обстежать на ВІЛ* (vidido.ua/index.php); *Ігри для дівчаток: "Рок-дівчина", "Замок принцеси"* (www.barbiegame.com.ua), *Фестиваль "Рок-Літо 2011"* (gorod-druzhba.ucoz.ua), *Рок – Літо 2011 у Скольмо. Рок-in-Рівне* (facebook.com/Rivne.Ukraine); *Зачіска для панк-співачки* (igri-divchat.com.ua); *Сьогодні, 30 березня, формальний початок музичного панк-руху і День народження Вінсента ван Гога* (vsim.ua/Novyny-Hmelnytskogo/Kult-podii/-10195123.html); *Вони влаштували у храмі Христа Спасителя богохульний панк-молебень...* (Україна молода, 26.12.2012, с. 60) *23 лист. 2011 - Американська R&B і хіп-хоп співачка Нікі Мінаж стала новою зіркою 2011 року* (ukranews.com/uk/news/culture/2011/11/23/58437); *На думку самого Деша, перетворення Вікторії на хіп-хоп-зірку може виявитися надзвичайно вдалим комерційним кроком* (Україна молода, 30.10.2003, с. 22); *Рейтинг хіп-хоп виконавців, складений після опитування людей на вулицях Нью-Йорка* (cikavo.com/article/7763.html), *От для цих молодих хлопців і призначений спеціалізований магазин хіп-хоп одягу* (www.creditsvit.com.ua).

Висновки. Отже, гібридні мішані аббревіатури, препозитивний компонент яких розгортається в спільнокореновий прикметник або має синонімічний за значенням прикметник, становить окрему групу у складі гібридних утворень української мови. Вона активно поповнюється новотворами, що засвідчує освоєння запозичених компонентів як складників мішаних аббревіатур. Найбільше освоєні в гібридному словотворенні української мови препозитивні запозичені компоненти **поп-, євро-, еко- секс-** та **арт-**, менш освоєні –

еліт-, економ-, рок-, панк- та хіп-хоп-. Появу гібридних аброутворень з новими препозитивними запозиченими компонентами спричинили позамовні фактори. Такі утворення мають переважно оказіональний та узусний характер і лише деякі з них стали новими лексемами словникового складу української літературної мови. Сфера їхнього використання обмежена мовою засобів масової інформації та усним професійним мовленням, де їх уживають для називання нових реалій сьогодення.

Список використаної літератури

1. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 896 с.
2. Віняр Г. М. Словотворчі тенденції в сучасній українській мові (на матеріалі усного і писемного мовлення 80-х – поч. 90-х р. ХХ століття) / Віняр Ганна Миколаївна : дис. кандидата філол. наук 10.02.01 «Українська мова». – Дніпропетровськ, 1992. – 230 с.
3. Городенська К. Г. Нові явища та процеси в українському словотворенні: динаміка чи деструкція словотвірних норм? / К. Г. Городенська // Українська мова. – 2013. – № 2. – С. 3 – 12.
4. Городенська К. Г. Префікси і префіксоїди в українській мові / К. Г. Городенська // Мовознавство. – 1986. – № 1. – С. 36 – 41.
5. Городенська К. Як писати слова з арт- ? / Катерина Городенська // Українська мова. – 2011. – № 3. – С. 92.
6. Карпіловська Є. Семантичний потенціал слова як основа прогнозування інновацій / Євгенія Карпіловська // Мовознавчий вісник. – Черкаси, 2008. – Вип. 7. – С. 161 – 170.
7. Кислюк Л. П. Функціональний потенціал тематичної групи «Засоби масової інформації» / Л. П. Кислюк // Мовознавчий вісник. – Черкаси : 2008. – Вип. 7. – С. 112 – 117.
8. Клименко Н. Ф. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська. – К., 1998. – 162 с.
9. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : [монографія] / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
10. Клименко Н.Ф. Осново- і словоскладання у процесах номінації сучасної української мови / Н. Ф. Клименко // Українська мова. – 2003. – № 3 – 4. – С. 83 – 97.
11. Климович С. М. Структурно-семантичні типи аброутворень в українській мові : дис. кандидата філол. наук 10.02.01 «Українська мова». – Херсон, 2008. – 224 с.
12. Нелюба А. Словотворчість незалежної України 1991–2011 : [словник] / Анатолій Нелюба. – Х. : Харківське історико-філологічне товариство, 2012. – 604 с.
13. Словотвір сучасної української літературної мови. – К. : Наук. думка, 1979. – 410 с.
14. Сучасний словник іншомовних слів / [уклад.: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2006. – 790 с.
15. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття / О. А. Стишов. – К. : Пугач, 2005. – 388 с.

Одержано редакцією 21.01.14

Прийнято до публікації 14.02.14

Аннотация. Гарбарчук Т. В. Структура и функционирование гибридных смешанных аббревиатур в украинском языке

В статье изучено структуру гибридных аброобразований украинского языка, первый компонент которых является новейшим заимствованием и разворачивается в прилагательное или имеет синонимическое по значению прилагательное. Установлено состав таких употребляемых препозитивных заимствованных компонентов и причины их соединений с исконными словами.

Обосновано окказиональный характер одних гибридных смешанных аббревиатур и узусный характер других, отмечено кодифицированные новообразования. Опровергнуто принадлежность таких аброновообразований к юкстапозитам, замечено неправильное словообразовательное усвоение их препозитивных заимствованных компонентов, указано на беспочвенность их правописания через дефис.

Выделены основные тенденции в использовании новейших заимствованных компонентов для образования гибридных смешанных аббревиатур.

Ключевые слова: гибридные смешанные аббревиатуры, препозитивный заимствованный компонент, аброновообразование, юкстапозит, окказиональное образование, прилагательное.

Summary. Garbarchuk T. V. Structure and functioning of the mixed hybrid abbreviations in the Ukrainian language

The author examines the creating of new hybrid derivatives. The article deals with the structure of new abroformations (mixed hybrid abbreviations) of Ukrainian language, the first part of which is a new

borrowing. This part of the word is unfolding into an adjective or coincides with an adjective with the same meaning. The structure of the borrowed elements which stay in the preposition and postposition - is established. The reasons of the connection of the borrowed and own elements within the new formations are distinguished.

The occasional and regular meanings of the new abroformations are argued. New formations which are registered in the vocabularies are also denoted. The matter of describing such abroformations as ukstaposites is disproved. The groundlessness of their way of writing with the help of a hyphen is appointed. The main tendencies in the usage of such new abbreviated formations are described. The dynamic of the hybrid word-building in Ukrainian language is argued. Also some occasional formations are noted. The usage of these novelties is estimated from the point of their expediency and accordance to the norms and rules of Ukrainian language.

Key words: *mixed hybrid abbreviations, borrowed element in the preposition, newabroformation, ukstaposite, occasional formation, adjective, hyphen.*

УДК 811.161.2'282:81'367.624

Г. І. Гримашевич

КОНФІКСАЛЬНІ ВІДАД'ЕКТИВНІ АДВЕРБІАТИВИ В УКРАЇНСЬКИХ ДІАЛЕКТАХ

У статті проаналізовано вторинні діалектні відприкметникові прислівники, утворені за допомогою двокомпонентних морфем – конфіксів, які складаються з префікса й суфікса; визначено основні препозитивні (префікси) та постпозитивні (суфікси) компоненти, які переважають в українських діалектах для утворення відад'єктивних прислівників; з'ясовано семантичну структуру аналізованих діалектних адвербіативів; простежено формальну варіативність конфіксів зокрема та адвербіативів загалом насамперед на фонетичному рівні, що зумовлено фонетичними рисами окремих говорів, а також словотвірному, що демонструє багатство дериваційних діалектних засобів; простежено закономірності поєднання відповідних конфіксів із прикметниковими похідними і непохідними основами для утворення адвербіативів; з'ясовано, що в українських діалектах найбільше відад'єктивних конфіксальних адвербіативів функціонує із семантикою способу дії, значно рідше – часу, місця, міри і ступеня та причини, причому вони здебільшого утворені за допомогою різних конфіксів; окреслено перспективи подальших наукових пошуків у царині діалектної адвербіальної системи з огляду на семантико-словотвірну структуру прислівників як незмінного класу слів, який постійно поповнюється завдяки вторинним утворенням, та їх функціонування в сучасних українських діалектах як складової лексико-граматичної системи говорів.

Ключові слова: *прислівники, конфікси, конфіксація, адвербіалізація, адвербіативи, діалект, говірка, прислівникова система.*

Постановка проблеми. Прислівник як незмінний клас переважно вторинних слів здавна привертав увагу дослідників, які вивчали цю частину мови як із позицій діахронії, так і синхронії (Й. Андерш, С. Бевзенко, О. Безпояско, П. Білоусенко, М. Вербовий, А. Висоцький, І. Вихованець, К. Городенська, Л. Гумецька, І. Даценко, В. Дем'янчук, Т. Довга, І. Мариненко, Т. Ніколашина, В. Німчук, В. Русанівський, С. Самійленко, І. Уздиган, В. Франчук, Г. Ярун та ін.). Водночас проблеми функціонування прислівників, їхню генезу, словотвірну семантику в різних територіально-мовних утвореннях, насамперед у говорах південно-західного, рідше – північноукраїнського наріччя, висвітлено в працях О. Брошняк (Пискач), Ю. Громика, О. Захарків, М. Леонової, П. Лизанця, Т. Назарової, В. Німчука, І. Ощипко, І. Пагірі, Н. Прилипка, Т. Розумик та ін. Водночас нагальною є проблема загального аналізу діалектних конфіксальних відприкметникових прислівників на сучасному етапі розвитку українських говорів, оскільки такий аспект їхнього вивчення дуже мало привертав увагу дослідників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зауважимо, що В. Грещук, досліджуючи проблеми українського відприкметникового словотвору, виділяє в українській літературній мові 11 різновидів конфіксів, що утворюють прислівники-деад'єктиви, найпродуктивнішими